

Ewa Jadwiga LIPIŃSKA,

*Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
Instytut Politechniczny, Zakład Inżynierii Środowiska
ul. Wyspiańskiego 20, 38-400 Krosno,
Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ul. Langiewicza 26, 35-101 Rzeszów*

REJESTRY UWALNIANIA I TRANSFERU ZANIECZYSZCZEŃ NA SZCZEBLU GMINNYM¹

**POLLULANT RELEASE AND TRANSFER REGISTERS ON
COMMUNAL RUNG**

STRESZCZENIE: Zilustrowano dostęp do informacji o zanieczyszczeniach w gminach województwa podkarpackiego. Przedstawiono przygotowanie gminnych służb ochrony środowiska do prowadzenia bazy danych o środowisku.

Summary: Access to information illustrate of environment in gminas of sub-carpathian provinces. Preparation of guard service of communal environment present for conduct of database about environment.

1. Wprowadzenie

Szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego wezwał do wspierania działań polegających na dostarczaniu obywatelom dostępnych informacji na temat stanu i trendów dotyczących środowiska naturalnego w stosunku do zmian społecznych, gospodarczych i zdrowotnych, a także do ogólnego podnoszenia świadomości

¹ Praca finansowana ze środków na naukę w latach 2007-2010 jako projekt badawczy

środowiskowej. Zwiększony publiczny dostęp do informacji o środowisku naturalnym i rozpowszechnianie tych informacji przyczyniają się do wzrostu wiedzy o funkcjonowaniu środowiska naturalnego, swobodnej wymiany poglądów i efektywnego udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji w sprawach dotyczących tego środowiska. Poprawa stanu środowiska naturalnego powinna być końcowym efektem. Narzędziem wspierającym działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego i umożliwiającym publiczny dostęp do informacji o środowisku są „rejstry” uwalniania i transferu zanieczyszczeń i odpadów poza miejsce ich powstania (dalej: PRTR - *pollutant release and transfer registers*) [3]. Rejstry PRTR służą do śledzenia tendencji wykazywania postępów w ograniczaniu zanieczyszczenia, monitorowania zgodności z niektórymi porozumieniami międzynarodowymi, ustalania priorytetów i oceniania osiągniętego postępu poprzez wspólnotowe i krajowe polityki i programy w zakresie środowiska naturalnego.

Znajomość podstawowych reguł, którymi kieruje się środowisko naturalne i zakresu działań możliwych i koniecznych do podjęcia przez człowieka w celu jego ochrony- jest niezbędna. Ochrona środowiska naturalnego jest jednym z zadań własnych gminnej administracji samorządowej. Warunek dobrego przygotowania merytorycznego urzędnika jest istotny przy wciąż ewoluującym prawie europejskim i krajowym, będącym jednym z głównych narzędzi zarządzania ochroną środowiska w Europie.

2. Emisja zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych

Emisja oznacza uwalnianie do środowiska, w wyniku działalności człowieka, zarówno substancji i preparatów, jak i organizmów lub mikroorganizmów [1]. Uwolnieniem jest każde wprowadzenie zanieczyszczeń do środowiska w wyniku zamierzonej lub przypadkowej, rutynowej lub nierutynowej działalności człowieka. Źródła emisji substancji mogą być punktowe (np. emisja z kominów, wyciek z zamkniętego układu), jak i obszarowe (rozciągłe) [4]. Szczególną uciążliwość stwarzają rozproszone źródła emisji (wiele mniejszych lub rozrzuconych źródeł), z których zanieczyszczenia mogą być uwalniane do gleby, powietrza lub wody,

których łączne oddziaływanie na te ośrodki przenoszenia może być znaczące.

Oddziaływanie substancji w wyniku jej emisji do środowiska może być dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, oddziaływanie substancji może być chwilowe, gdy substancja wywołuje skutki, które należą do przejściowych. Z reguły jest mało prawdopodobne, by oddziaływanie chwilowe powodowało zmianę frekwencji genów. W środowisku naturalnym, lub jedynie w chwilowo zmienionym, poszczególne cechy genetyczne organizmów mogą bowiem ulegać zmianom niezależnie od warunków zewnętrznego otoczenia. Zmiany te będą prowadziły do prawidłowego wykształcenia budowy wewnętrznej organizmu, a ich dobór będzie działał zawsze w kierunku zwiększenia szybkości wzrostu i dojrzewania, płodności, zmniejszenia śmiertelności i wczesnego przystąpienia do zwiększenia populacji. Cechy historii życiowej organizmów pozostają niezmienione przez zewnętrzne czynniki środowiska, ulegają jedynie genetycznym zmianom - niezależnie od siebie. Drugi rodzaj oddziaływania substancji w środowisku może być chroniczny i o charakterze niebezpiecznym, którego skutki są trwałe, zmieniające środowisko życia organizmów. W tym przypadku zanieczyszczenia mogą uszkadzać organizmy albo ze skutkami letalnymi, albo ze szkodą dla tempa produkcji. Procesy te prowadzą do wzrostu śmiertelności lub zmniejszenia tempa wzrostu somatycznego. Organizm broniąc się przed negatywnym wpływem skażenia zmienia kształt zestawu opcji genetycznych. Efekt ten wynika z tego, że skażenia powodują ekspresję tych genów, które w innych warunkach nie ujawniłyby się. Wariancja genetyczna, która miała niewielkie znaczenie w nie zanieczyszczonym środowisku, teraz może rozróżnić osobniki przeżywające od ginących. Geny, które zostały wyselekcjonowane w zanieczyszczonym środowisku określa się mianem genów odporności lub, w pewnych sytuacjach, tolerancji. Skutki działania substancji mogą być więc na tyle duże i trwałe, że zmiana środowiska życia organizmów może spowodować przypadek szczególny - odpowiedź ewolucyjną organizmu na zmiany środowiska. W zanieczyszczonym środowisku dochodzi do ekspresji genów, których przedtem nie było lub pozostawały nieaktywne - powstają nowe sekwencje genetyczne określane jako mutacje. Zauważyć również należy, że geny odporne, faworyzowane w środo-

wisku skażonym, nie mogą spełniać swojej roli w środowisku nie zanieczyszczonym; znaczy to, że powrót środowiska zanieczyszczonego do środowiska nie zanieczyszczonego powoduje, iż dobór tych genów działa przeciwko nim [4].

Zmienność genetyczna organizmu, określana mianem odpowiedzi ewolucyjnej, pojawia się wówczas, gdy zmiana w środowisku zmienia względne dostosowanie różnych genów. Wykształcenie genów odpornościowych w zmienionym środowisku zachodzi bardzo wolno - pojawiają się po upływie pewnego czasu, często dopiero po kilku pokoleniach. Stan ochrony gatunku uznaje się więc za „korzystny”, jeśli [4]: 1) dane o dynamice liczebności populacji rozpatrywanego gatunku wskazują, że gatunek ten sam utrzymuje się w skali długoterminowej jako trwałe składnik swoich siedlisk przyrodniczych, 2) naturalny zasięg gatunków nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz 3) istnieje i prawdopodobnie będzie istnieć siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas.

3. Rejestr uwalniania i transferu zanieczyszczeń

Informacje dotyczące emisji substancji ze źródeł punktowych i rozproszonych (jeśli takie informacje istnieją i zostały zgłoszone przez państwa członkowskie UE) są tak przedstawiane by umożliwiała zainteresowanym stronom ich wyszukiwanie i identyfikowanie zgodnie z odpowiednim rozkładem przestrzennym. Gdy nie istnieją dane dotyczące uwolnień substancji państwa członkowskie UE zobowiązane są do podjęcia działań mających na celu zainicjowanie sprawozdawczości w zakresie uwolnień istotnych zanieczyszczeń z jednego lub więcej źródeł rozproszonych, przy wykorzystaniu, jeżeli to konieczne, metodyk uznanych na poziomie międzynarodowym. W wypadku emisji ze źródeł rozproszonych może być jednak niepraktyczne i nieekonomiczne zbieranie sprawozdań z każdego z nich, z osobna [3].

Ważnym instrumentem umożliwiającym porównanie działań dotyczących zanieczyszczeń w UE jest rejestr podstawowych uwolnień i źródeł odpowiedzialnych za te emisje [1, 3]. Europejski rejestr uwalniania i transferu zanieczyszczeń jest katalogiem potencjalnych zagrożeń spowodowanych uwalnianiem zanieczyszczeń lub ich transferem do środowiska z różnych źródeł. Dodatkowo zawiera on informacje dotyczące

uwalniania i transferu substancji do powietrza, wody i gleby, jak również o odpadach przeznaczonych do zagospodarowania lub umieszczenia na składowisku, a także informacje o specyficznych substancjach (np. benzen, metan, rtęć) kontrastujących z szerszymi kategoriami zanieczyszczeń (np. lotnymi związkami organicznymi, gazami cieplarnianymi i metalami ciężkimi). PRTR jest systemem śledzącym zużycie chemikaliów, ich transfer i uwalnianie. Celem systemu PRTR jest dokumentowanie ustandaryzowanych danych dotyczących emisji substancji toksycznych do powietrza, wody i na powierzchnię ziemi z zakładów przemysłowych (prywatnych, samorządowych lub państwowych).

Europejski PRTR zawiera informacje dotyczące trzech kategorii działań. Pierwsza kategoria dotyczy uwolnień zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby jakiegokolwiek z zanieczyszczeń, dla których określone wartości progowe są przekroczone. Obejmuje ona takie rodzaje działalności gospodarczej, których dotyczy uwolnienie zanieczyszczeń. Są to: przemysł energetyczny, produkcja i obróbka metali, przemysł mineralny, przemysł chemiczny, gospodarka odpadami i ściekami, produkcja i przetwórstwo papieru oraz drewna, intensywny chów lub hodowla inwentarza żywego i akwakultura, produkty zwierzęce i roślinne w sektorze spożywczym. Inne rodzaje działalności zakwalifikowane do pierwszej kategorii działań to przede wszystkim zakłady obróbki wstępnej lub barwienia włókien lub materiałów włókienniczych, zakłady garbowania skór, instalacje do obróbki powierzchniowej substancji, przedmiotów lub produktów przy użyciu rozpuszczalników organicznych, w szczególności do zdobienia, nadrukowywania, powlekania, odtłuszczenia, impregnacji, gruntowania, malowania, czyszczenia lub nasączenia, instalacje do produkcji węgla (sadzy) lub elektrografitu poprzez spalanie lub grafityzację czy instalacje do budowania i malowania lub usuwania farby ze statków. Druga kategoria działań ujętych w PRTR obejmuje: 1) transfer zanieczyszczeń poza miejsce powstania odpadów, jeżeli przekroczony jest limit roczny: a) 2 tony dla odpadów niebezpiecznych lub 2000 ton dla odpadów innych niż niebezpieczne, dla dowolnej spośród operacji odzysku („R”) albo unieszkodliwiania („D”) - z wyjątkiem operacji unieszkodliwiania typu „obróbka w glebie” oraz „głębokie wtryskiwanie” - w zależności od tego czy odpad jest przeznaczony do odzysku, czy też do unieszkodliwienia, 2) dla transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych, nazwy i adresy firm dokonujących odzysku lub unieszkodliwiania oraz rzeczywiste miejsce odzysku lub unieszkodliwienia, 3) transfer poza miejsce powstania, któregośkolwiek z zanieczyszczeń w ściekach przeznaczonych do oczyszczenia, dla którego została przekroczona wartość progowa. Trzecia kategoria działań informuje o uwolnie-

niach zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych, pod warunkiem, że informacje takie są dostępne.

Raportowane informacje są przeznaczone do czynnego i regularnego ich udostępniania. Dane są publikowane w rejestrze, w takiej postaci, która pozwala na ich wyszukiwanie i określanie zanieczyszczeń według kilku kryteriów. Głównym kryterium wyszukiwania jest zakład będący źródłem transferu zanieczyszczeń, w tym możliwe jest wyszukiwanie według spółki-matki zakładu. Innym ułatwieniem jest wyszukiwanie według właściciela lub operatora zakładu, czy też według położenia geograficznego zakładu, łącznie ze zlewnią. Następne kryterium wyszukiwania informacji dotyczy prowadzonej działalności gospodarczej i odpowiednio transferu odpadów poza miejsce ich powstania oraz przeznaczenia, a także transferu zanieczyszczeń zawartych w ściekach poza miejsce ich powstania. Zaistnienie na poziomie państwa członkowskiego lub wspólnoty odpowiednio zanieczyszczenia lub odpadu jest kolejnym kryterium wyszukiwania publikowanych danych. Dane można również wyszukiwać według każdego elementu środowiska naturalnego (powietrza, wody, gleby), do którego zanieczyszczenie jest uwalniane, lub według źródeł rozproszonych.

Europejski PRTR zawiera odsyłacze zarówno do krajowych PRTR państw członkowskich jak i do innych istniejących i publicznie dostępnych baz danych dotyczących spraw związanych z PRTR; gdy to możliwe także innych państw. Dostępne są również odsyłacze do stron internetowych zakładów, jeżeli istnieją i są dobrowolnie udostępnione.

Cele i zamierzenia, do których dąży się na podstawie europejskiego PRTR mogą być osiągnięte tylko wówczas, jeżeli dane są wiarygodne i porównywalne. Dla zapewnienia jakości i porównywalności danych potrzebna jest więc należyta harmonizacja systemu gromadzenia i przesyłania danych, aby europejski PRTR właściwie ułatwiał publiczny dostęp za pośrednictwem Internetu. Uwolnienia i transfery powinny być łatwo identyfikowane w różnych zagregowanych i niezagregowanych postaciach w celu uzyskania dostępu do maksymalnej ilości informacji w rozsądnym czasie. Dla dalszego promowania celu, jakim jest wspieranie dostarczania obywatelom dostępnych informacji na temat stanu i trendów dotyczących środowiska naturalnego, a także ogólnego podnoszenia wiedzy środowiskowej – dąży się do połączenia europejskiego PRTR z innymi podobnymi bazami danych w państwach członkowskich, państwach nie będących członkami UE oraz w organizacjach międzynarodowych. Europejski PRTR zawiera również informacje na temat określonych działań podejmowanych w zakresie unieszkodliwiania odpadów, które należy zgłaszać jako uwolnienia do gleby [2].

Europejski PRTR tworzony jest na podstawie krajowych rejestrów uwalniania i transferu zanieczyszczeń państw członkowskich (dalej: krajowy rejestr). Krajowy rejestr tworzą informacje przekazywane przez prowadzących instalacje, obejmujące co najmniej jeden z rodzajów działalności spośród wymienionych w załączniku nr I do rozporządzenia 166/2006, z przekroczeniem obowiązujących wartości progowych dla uwolnień zanieczyszczeń określonych w załączniku nr II do tego rozporządzenia [5].

4. Dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie na poziomie lokalnym województwa podkarpackiego

Elementem europejskiego rejestru uwalniania i transferu zanieczyszczeń jest krajowy rejestr [6]. Bazą tworzenia krajowego rejestru uwalniania i transferu zanieczyszczeń jest sprawozdawczość. Przekazywana jest ona przez prowadzącego instalację, która obejmuje co najmniej jeden z rodzajów działalności spośród wymienionych w załączniku nr I do rozporządzenia 166/2006 [5], z przekroczeniem obowiązujących wartości progowych dla uwolnień zanieczyszczeń. Zanieczyszczenia określone zostały w załączniku nr II do tego rozporządzenia [6]. Obowiązek prowadzenia baz danych o środowisku spoczywa odpowiednio na ministrze właściwym do spraw środowiska, Głównym Inspektorze Ochrony Środowiska, wojewodzie i marszałku województwa, wojewódzkim inspektorze ochrony środowiska, staroście, wójcie, burmistrzu prezydencie miasta, zarządzającym drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem oraz na komendancie wojewódzkim straży pożarnej.

Biorąc do analizy stan zanieczyszczenia produktami ropopochodnymi pochodzącymi z dawnej działalności górniczej, przeprowadzono stosowne badania na terenie województwa podkarpackiego. Materiały archiwalne zawierają nazwy miejscowości, w obrębie których w XIX wieku występowały naturalne wycieki ropy naftowej, kopano studnie i powstawały pierwsze małe kopalnie. Obecnie miejscowości te (w dniu sporządzenia artykułu zidentyfikowanych było 76 miejscowości) znajdują się w granicach administracyjnych województwa podkarpackiego i jego powiatów bieszczadzkiego, krośnieńskiego, leskiego i sanockiego. Ponadto niektóre miejscowości, a tym samym obszary naftowe, obecnie znajdują się w granicach administracyjnych Ukrainy (po stronie ukraińskiej brak jest oficjalnych danych na temat ilości szybów znajdujących się na terenie Obwodu Lwowskiego; notatka WIOŚ w Rzeszowie z 12.11.2008 r.).

W 2006 r. zidentyfikowano (PGNiG) 521 studzien kopanych w powiatach bieszczadzkim, brzozowskim, gorlickim, jasielskim, krośnieńskim i nowosądeckim. Tereny, na których występuje antropogeniczne przekształcenie terenu lub pojawia się wyciek ropy naftowej, nie są wyłącznie terenami górniczymi ale należą również do Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa, Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz do prywatnych podmiotów władających powierzchnią ziemi. Miejsca te występują często w terenie górskim i zalesionym, na terenach prawnie chronionych, ale również na terenach zabudowań gospodarskich. Z tego też powodu ilość niezinventaryzowanych i niezlikwidowanych studni ropnych jest trudna do określenia.

Celem badań było sprawdzenie dostępności do informacji i uzyskanie informacji na temat zanieczyszczeń ropopochodnymi (m.in. z wycieków naturalnych i starych studzien kopanych). Badania prowadzono w pierwszej połowie 2008 roku, na poziomie lokalnym, w gminnych jednostkach samorządu terytorialnego. Uznano, że województwo podkarpackie jest reprezentatywnym obszarem badań z uwagi na uwarunkowania społeczno-gospodarcze. Obejmują one takie kryteria, jak PKB, majątek trwały, potencjał naukowy, mieszkania, usługi, jakość otoczenia. Podkarpacie stanowi obszar, w którym charakter części składowych i relacji przestrzennych tworzą pewną jednolitą i spójną całość wyodrębnioną z większego obszaru, jakim jest cały kraj. Wyodrębnienia dokonano według kilku kryteriów: na podstawie liczby ludności regionu, liczby gospodarstw domowych, liczby państwowych samorządowych jednostek administracyjnych oraz przez współzależną dziedzinę działalności na rozpatrywanym obszarze – ochronę środowiska naturalnego przed emisją zanieczyszczeń. Podkarpacie jest także regionem węzłowym dla Polski z uwagi na jego powiązanie z zapleczem technicznym, technologicznym, naukowym i administracyjnym innych regionów.

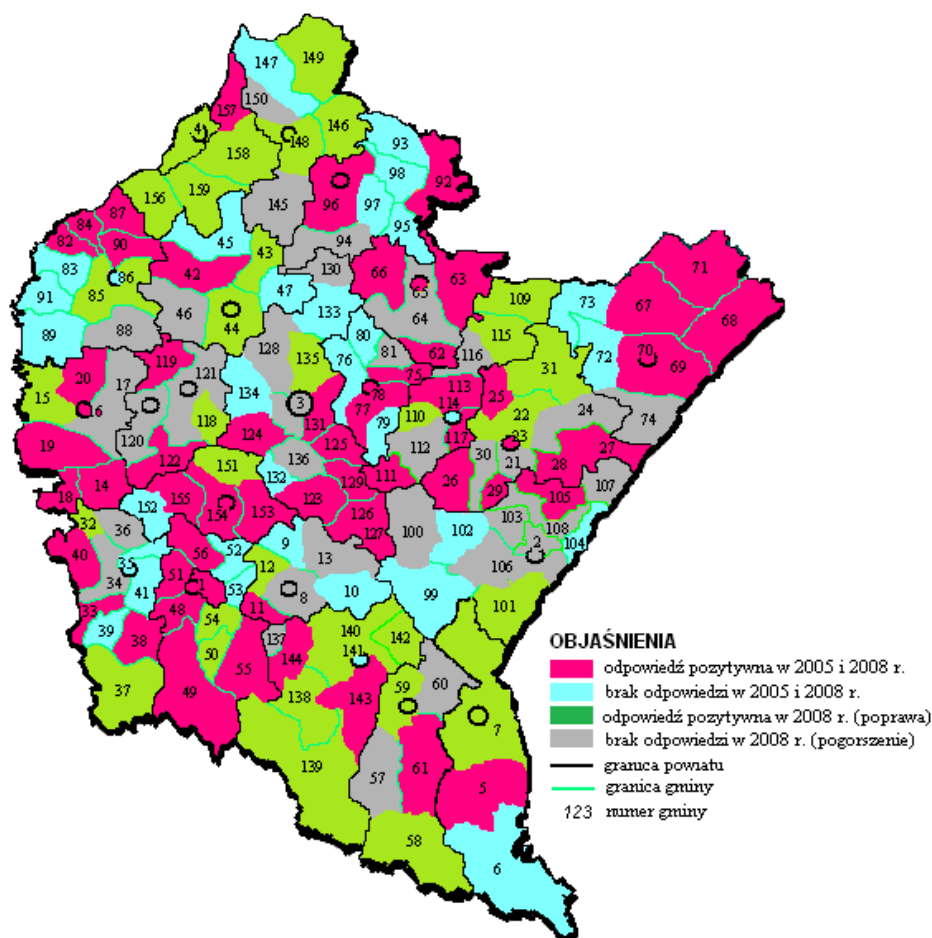
Jednostki statystyczne wchodzące w skład badanej zbiorowości posiadają pewne cechy statystyczne, tak stałe jak i zmienne. Cechy stałe określają jednostki (a tym samym zbiorowości) pod względem rzeczowym (co?), czasowym (kiedy?) i przestrzennym (gdzie?). Są wspólne wszystkim jednostkom badanej zbiorowości. Cechy zmienne są właściwościami, którymi różnią się poszczególne jednostki statystyczne. Analizowaną zbiorowość generalną tworzy zbiór specyfikacji wzajemnie od siebie zależnych. Ta zależność jest skutkiem powiązań wynikających ze

zbiorowej odpowiedzialności za ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami. Badaniem objęto dużą i ściśle określoną populację celu, tj. etatowych pracowników działów ochrony środowiska, zatrudnionych w 159 jednostkach gminnej administracji samorządowej. Ponadto elementy, które posłużyły do określenia populacji podlegającej badaniu, to przede wszystkim: położenie geograficzne obszaru badań, typ środowiska społecznego, gospodarczego i kulturowego, lokalizacja i numer próby, przyjęty sposób zbierania informacji (dostarczania, wypełniania i zwrot ankiet statystycznych), czas badania. Liczono się z negacją celu badań, czyli z możliwością braku pewnej liczby danych. Uwzględniono więc w procedurze badań sposób poboru prób, miejsce poboru prób i liczbę prób. W rezultacie, próby rozmieszczono w sposób systematyczny i losowy, polegający na wyborze konkretnego miejsca. W rezultacie uzyskano informację o środowisku i jego ochronie od funkcjonariuszy urzędów gmin, w ilości $N = 96$ statystycznych jednostek administracji samorządowej w województwie podkarpackim; daje to zwrotność na poziomie około 60 % wszystkich badanych jednostek administracji samorządowej w województwie (ryc. 1 i ryc.2).

Cóż z powyższego wynika? Po analizie prawa Wspólnotowego i krajowego organ administracji samorządowej jest zobowiązany do udostępniania informacji bez zbędnej zwłoki, nie później niż w ciągu miesiąca od dnia otrzymania wniosku. Termin ten może zostać przedłużony do dwóch miesięcy ze względu na stopień skomplikowania sprawy. Dokumenty, o których dane zamieszczane są w publicznie dostępnych wykazach, udostępnia się w dniu złożenia wniosku o udostępnienie informacji. Jeżeli jest możliwe oddzielenie części informacji podlegającej wyłączeniu z udostępnienia z przyczyn wymienionych wyżej, organ administracji udostępnia pozostałą część informacji, wskazując, które części informacji i z jakich powodów zostały wyłączone z udostępnienia. Jeżeli wniosek o udostępnienie informacji jest sformułowany w sposób zbyt ogólny, organ administracji niezwłocznie, jednak nie później niż w ciągu miesiąca od dnia otrzymania wniosku, wzywa wnioskodawcę do uzupełnienia wniosku, udzielając stosownych wyjaśnień, w szczególności informacje o możliwości skorzystania z publicznie dostępnych wykazów danych.

Jeżeli wniosek dotyczy informacji nie będącej w posiadaniu organu administracji i dla niego nieprzeznaczonej, organ ten może zachować się na dwa sposoby. Po pierwsze, przekazuje wniosek organowi administracji, w

którego posiadaniu znajduje się żądana informacja, lub dla którego informacja ta jest przeznaczona, i powiadamia o tym wnioskodawcę.

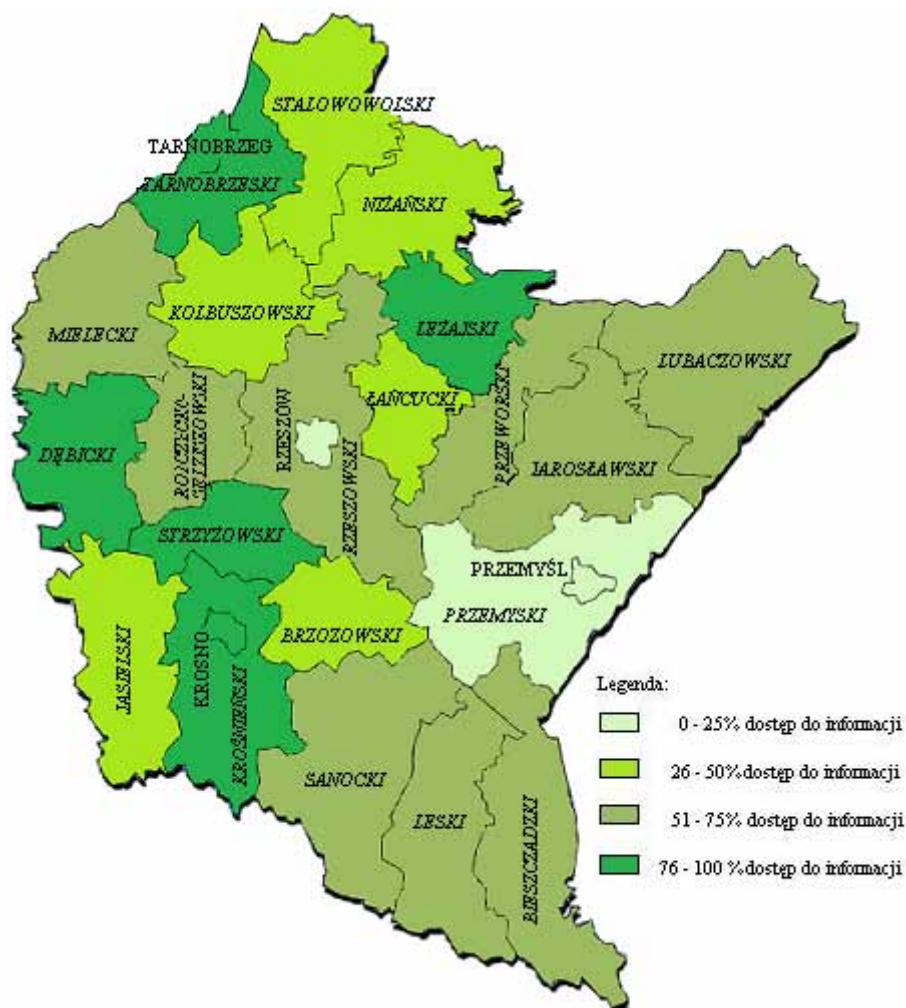

Ryc. 1. Dostęp do informacji o środowisku w województwie podkarpackim, w 2008 r. (źródło: opracowanie własne)

Fig. 1. Access to information of environment in sub-carpathian province, in 2008 year (personal elaboration)

Po drugie, jeżeli nie można ustalić organu, w którego posiadaniu znajduje się żądana informacja, lub dla której informacja ta jest przeznaczona - powiadamia się o tym wnioskodawcę. Ryciny 1 i 2 potwierdzają treść rozporządzenia w sprawie ustanowienia europejskiego PRTR a mianowi-

cie - zwiększenie dostępu do informacji o środowisku poprzez ustanowienie zintegrowanej, spójnej, ogólnie wspólnotowej elektronicznej bazy danych nie może być skutecznie osiągnięte przez państwa członkowskie.

Ryc. 2. Dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie – procentowy udział w województwie podkarpackim, w 2008 r. (źródło: opracowanie własne)

Fig. 2. Access to information of environment - percent participation in sub-carpathian province, in 2008 year (personal elaboration)

Potrzeba porównywalności danych pomiędzy państwami członkowskimi przemawia za wysokim stopniem harmonizacji baz danych i

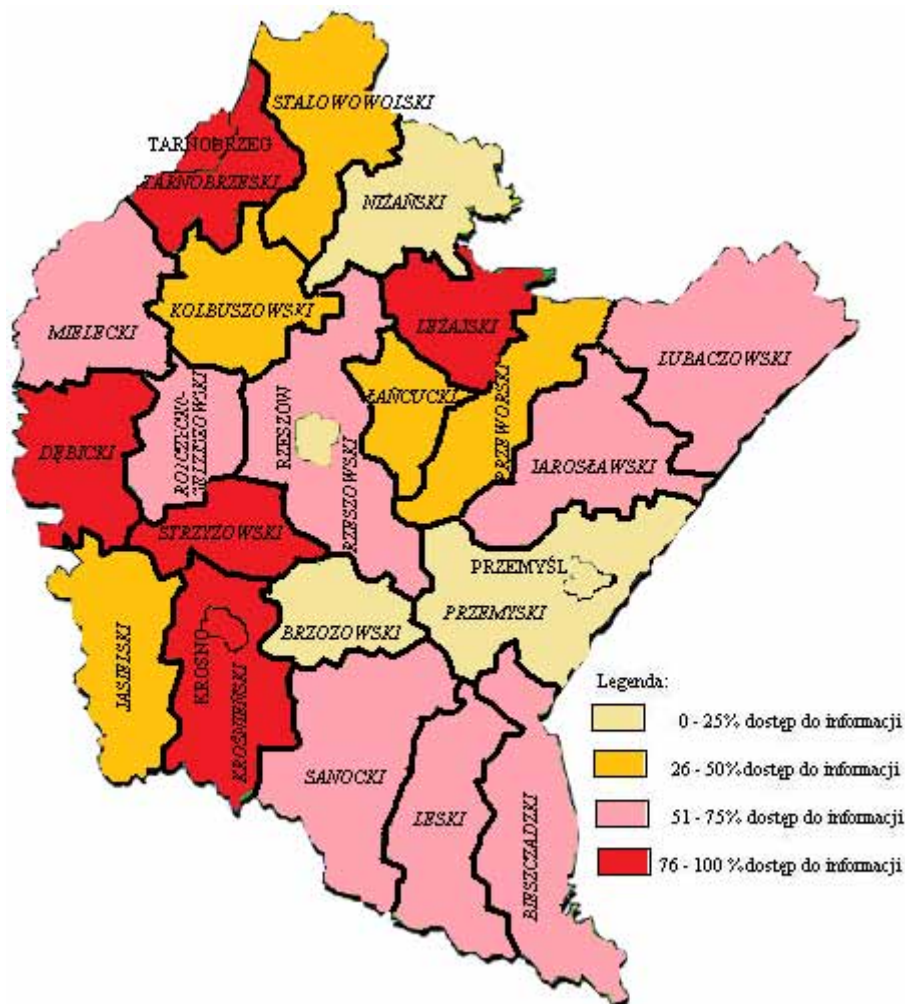
dlatego może być osiągnięta w lepszy sposób na poziomie Wspólnoty. Wspólnota może podejmować środki zgodnie z zasadą pomocniczości. Zgodnie z zasadą proporcjonalności rozporządzenie w sprawie europejskiego PRTR nie wykracza poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia celu, jakim jest wspólnotowa elektroniczna baza danych [5]. Przepisy cytowanego rozporządzenia nie naruszają prawa państwa członkowskiego do prowadzenia lub wprowadzenia szerszego lub powszechniej dostępnego rejestru uwalniania i transferu zanieczyszczeń, niż ten, który jest wymagany na poziomie wspólnotowym.

Obecnie publikowane dane na temat skali i stopnia zanieczyszczenia gleb (np. naturalnymi wyciekami ropy naftowej, a także pozostałościami, w wyniku uaktywnienia źródła w kopankach po dawnej działalności górniczej, w XIX wieku) traktować można jedynie jako szacunkowo. Dokumenty, które stanowią źródło informacji o stanie środowiska i zagospodarowaniu terenów, a także są głównymi narzędziami do zarządzania środowiskiem gminy przez organy administracji samorządowej, zawierają zbyt mało informacji, lub w ogóle ich nie posiadają, z powodu braku samych dokumentów. Do dokumentów tych należą m.in. (w nawiasie podano procent gmin, które posiadały dokumenty w okresie badawczym od 1 stycznia do 30 czerwca 2008 r.; badano 159 gmin województwa podkarpackiego): 1) plan gospodarki odpadami (stan aktualizacji gminnych i powiatowych dokumentów oraz wojewódzkiego był zerowy na dzień 31 marca 2008 r.), studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (około 56 % gmin), ryc. 3; 2) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (około 38,5 % gmin), ryc. 4; 3) rejestr zanieczyszczeń w środowisku gminy (około 2,5 % gmin); z materiałów archiwalnych, wydzielono „Rejestr obszarów zanieczyszczonych”, według zawartości poszczególnych kategorii substancji, który zawiera informacje dla 27 kopanek.

5. Wnioski

Rzetelna, obszerna, ustandaryzowana i multimedialna informacja dotycząca uwalniania substancji i ich transferu do środowiska – jasno

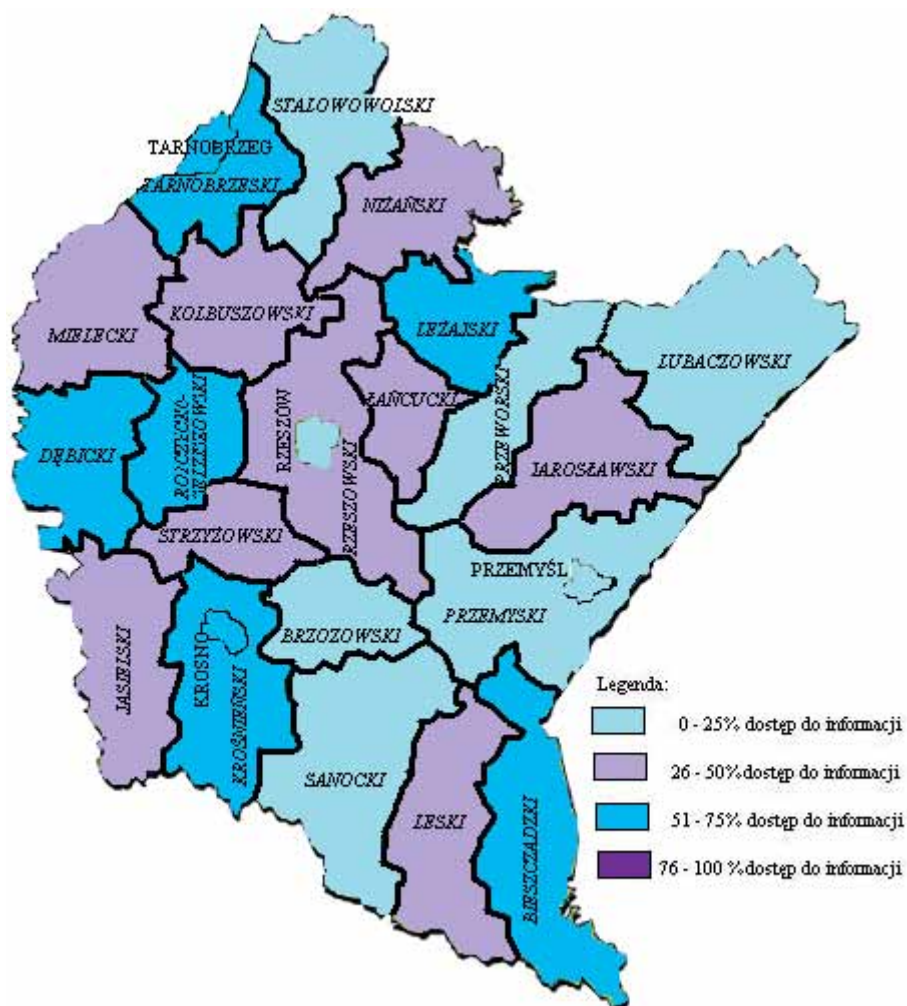
określająca poszczególne źródła emisji – jest konieczna, jeśli chce się osiągnąć cele, polegające na redukcji zanieczyszczeń. Konieczne jest także określenie, czy na tym polu dokonał się postęp, by standardy ochrony środowiska utrzymać na wymaganym poziomie lub na poziomie bardziej korzystnym.

Ryc. 3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – procentowy udział w województwie podkarpackim, w 2008 r. (źródło: opracowanie własne)

Fig. 3. Study of conditionality and directions of developing of three-dimensional gminas - percent participation in sub-carpathian province, in 2008 year (personal elaboration)

Zintegrowany i spójny PRTR daje - społeczeństwu, przemysłowcom, naukowcom, zakładom ubezpieczeniowym, administracji rządowej i samorządowej, organizacjom pozarządowym oraz innym decydom - solidną bazę danych dla porównań i przyszłych decyzji w sprawach dotyczących środowiska naturalnego.

Ryc. 4. Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego – procentowy udział w województwie podkarpackim, w 2008 r. (źródło: opracowanie własne)

Fig. 4. Local plans of three-dimensional developing - percent participation in sub-carpathian province, in 2008 year (personal elaboration)

Spółeczeństwo ma dostęp do informacji zawartych w europejskim PRTR bez konieczności wykazywania jakiegokolwiek interesu, przede wszystkim poprzez zapewnienie internetowego dostępu elektronicznego do europejskiego PRTR. Dostęp do informacji jest nieograniczony, a wyjątki od tej zasady powinny być możliwe tylko wówczas, jeżeli są wyraźnie określone w obowiązującym ustawodawstwie wspólnotowym. Udział społeczeństwa w dalszym rozwoju europejskiego PRTR, przez umożliwienie wczesnego i skutecznego przekazywania uwag, informacji, analiz lub odpowiednich opinii dla procesu podejmowania decyzji jest wymogiem Konwencji. Wnioskodawca ubiegający się o informację na temat środowiska naturalnego może ubiegać się o administracyjną lub sądową rewizję czynności lub zaniechań dokonanych przez władze publiczne w stosunku do wniosku o udostępnienie informacji o środowisku - jednak czy powinno mieć to miejsce w kraju będącym członkiem UE?

Bibliografia

- [1] Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu.
- [2] Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.
- [3] Jendrośka J. (red.); Rejestry uwalniania i transferu zanieczyszczeń (PRTR) jako instrument realizacji polityki ekologicznej. Uwarunkowania organizacyjne i prawne. Centrum Prawa Ekologicznego. Wrocław 2001.
- [4] Lipińska E.J.: Podstawy ochrony środowiska od atmosfery do górotworu. Zeszyt 11. Prace Naukowo-Dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie. Krosno 2004.
- [5] Rozporządzenie (WE) Nr 166/2006 Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 18 stycznia 2006 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego rejestru Uwalniania i Transferu Zanieczyszczeń i zmieniające dyrektywę Rady 91/689/EWG i 96/61/WE
- [6] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902 z późn. zmianami).